

МОДЕЛЮВАННЯ ЗМІСТУ КОНЦЕПЦІЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

CONTENT MODELING OF THE CONCEPT OF THE FORMATION OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS READINESS FOR FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION

Стаття присвячена проблемі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації. Проаналізовано поняття «іншомовна комунікативна компетентність» та представлено широкому педагогічному загалу авторське бачення моделювання змісту концепції системи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації. Подано характеристику концепції системи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації в теоретичному та практичному аспектах з опорою на виділені групи орієнтирів, а саме: орієнтири першої групи – вільний саморозвиток особистості майбутнього вчителя фізичної культури через формування творчого середовища закладу вищої освіти; друга група – створення умов у закладі вищої освіти для вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням через мовні курси, вивчення обов'язкових дисциплін; третя група передбачає вивчення креативних вибіркових дисциплін, які представлені в дослідженні; четверта і п'ята групи орієнтирів спрямовують студентів на розуміння важливості участі у міжнародних сертифікованих програмах, які оснащують їх знаннями про світові освітньо-оздоровчі практики для управління змінами у сфері фізичної культури та спорту; шоста група орієнтирів спрямована на роботу групи забезпечення освітньої програми «Середня освіта (Фізична культура)»; сьома група передбачає залучення здобувачів до наукових досліджень шляхом участі у виконанні кафедральної наукової тематики, написанні тез та наукових статей тощо. Зазначено, що володіння іншомовною комунікативною компетентністю включає в себе наявність мовних та мовленнєвих навичок та вмінь, а також соціально-психологічних здатностей, що забезпечують ефективну взаємодію з людьми і полегшують розв'язання міжособистісних проблем та фахових завдань. Покращення якості іншомовної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є їх запорукою успіху та дозволить їм вигідно презентувати себе та витримувати конкуренцію з іншими кандидатами на робочі місця в умовах глобалізації.

Ключові слова: іншомовна комунікація, вчитель фізичної культури, професійна підготовка, система орієнтирів, іншомовна комунікативна компетентність.

The article is devoted to the problem of forming the readiness of future physical culture teachers for foreign language communication. The concept of "foreign language communicative competence" is analyzed and the author's vision of modeling the concept of the formation of future physical education teachers readiness for foreign language communication is presented to the general pedagogical public. The description of the concept of the formation system of physical education teachers readiness for foreign language communication is presented in theoretical and practical aspects is presented, based on selected groups of guides, namely: guides of the first group – free self-development of the personality of the future physical culture teacher through the formation of a creative environment of a higher education institution; the second group – creation of conditions in a higher education institution for learning a foreign language in a professional direction through language courses, learning the main disciplines; the third group involves the study of creative selective disciplines, which are presented in the study; the fourth and fifth groups of guidelines direct students to understand the importance of participating in international certified programs that equip them with knowledge of global educational and health practices to manage changes in the field of physical culture and sports; the sixth group of guidelines is aimed at the work of the group for providing the educational program "Secondary Education (Physical Culture)"; the seventh group provides for the involvement of applicants in scientific research by participating in the implementation of cathedral scientific topics, writing theses and scientific articles, etc. It is noted that the possession of foreign language communicative competence includes the presence of language and speech skills and abilities, as well as social and psychological abilities that ensure effective interaction with people and facilitate the resolution of interpersonal problems and professional tasks. Improving the quality of foreign language professional training of future physical culture teachers is the key to their success and will allow them to present themselves favorably and withstand competition with other job candidates in the conditions of globalization.

Key words: foreign language communication, physical education teacher, professional training, reference system, foreign language communicative competence.

УДК 378.011.3-057.87:796
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.1.35>

Денисенко Н.Г.,
докт. пед. наук,
доцент кафедри фізичної культури,
декан факультету початкової освіти та фізичної культури
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Найт Н.Ф.,
магістр, аспірант кафедри теорії і методик початкової освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
викладач циклової комісії словесних дисциплін
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Реформування усіх ланок системи освіти актуалізують проблему професійної підготовки конкурентоспроможного та висококваліфікованого вчителя. Згідно з Кон-

цепцією нової української школи, одним із ключових її компонентів є «умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно, вміє генерувати нові ідеї й ініціативи втілювати їх у життя». За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій

перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншомовними компетентностями [7]. Важливість таких перетворень набуває особливої популярності передусім у контексті формування сучасного покоління учителів фізичної культури. Водночас, студювання наукових праць і вивчення сучасного стану проблеми засвідчили відсутність цілісного наукового дослідження щодо концепції формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації.

Так І. В. Ставицька переконливо стверджує, що сьогодні освіта не може обмежитися лише передачею соціокультурних норм, а передбачає формування у студентів нового світобачення, готовності і здатності жити і працювати в полікультурному світі, орієнтуватися в світовому професійному просторі, освіта повинна сприяти розширенню комунікативного діапазону фахівця за рахунок взаємодії з представниками інших країн [10, с. 280]. Погоджуємося, що засобом міжкультурного спілкування виступають іноземні мови, володіння якими веде до взаєморозуміння в будь-якому полікультурному та мультілінгвальному просторі [10, с. 281]. У цьому зв'язку стає очевидною важлива роль іноземної мови як навчального предмета і зміна вимог її викладання у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми іншомовної підготовки здобувачів освіти почали досліджуватись як зарубіжними, так і вітчизняними вченими наприкінці ХХ – початку ХХІ століття, але переважна більшість наукових пошуків присвячувалась формуванню іншомовної компетентності студентів-філологів, майбутніх учителів іноземної мови. Так О. С. Ісаєва розглядала іншомовну підготовку як чинник формування комунікативної культури особистості [4]; Л. П. Канова досліджувала професійну іншомовну підготовку крізь призму міжкультурної комунікації [5]; І. В. Ковальчук розглядала іншомовну комунікативну культуру як необхідну складову ефективного міжкультурного спілкування [6]; М. М. Швець аналізувала іншомовну соціокультурну компетенцію у процесі навчання професійної англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей [11]; О. В. Артюхова синтезувала іншомовну підготовку студентів нефілологічних спеціальностей до міжкультурної взаємодії [2]; О. П. Плавуцька проаналізувала професійну іншомовну підготовку в процесі духовної міжкультурної інтеграції [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас проблема формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації не може вважатись достатньо дослідженою, оскільки вона

почала привертати увагу науковців лише в останнє десятиліття, і кількість публікацій з цієї проблеми вкрай обмежена.

Мета дослідження – проаналізувати поняття «іншомовна комунікативна компетентність» та представити широкому педагогічному загалу авторське бачення моделювання змісту концепції системи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації.

Завданнями роботи передбачається: характеристика концепції системи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації в теоретичному та практичному аспектах з опорою на виділені нами групи орієнтирів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Зміни, які відбувають сьогодні в Україні та світі передбачають становлення нового фахівця в галузі фізичної культури та спорту. Насамперед, ця еволюція відбувається через формування у вчителя фізичної культури іншомовної комунікативної компетентності. Розглянемо детальніше значення терміну «іншомовна комунікативна компетентність».

У психолого-педагогічній науці *компетентність* розглядається як категорія оцінна, що характеризує людину як суб'єкта певного виду діяльності і забезпечує досягнення успіхів. При цьому оцінюються такі компоненти, як структура знань і умінь, ціннісні орієнтації, ставлення до діяльності, її результативність і здатність до її удосконалення. Іншими словами, компетентність – це стійка готовність і здатність людини до діяльності зі «знанням справи». Останнє залежить від «таких п'яти основних елементів: глибоке розуміння суті завдань і проблем, які розв'язуються; наявність досвіду у даній сфері; уміння обирати засоби і способи діяльності, адекватні конкретним обставинам місця і часу; почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність учитися на помилках і привносити корективи у процес досягнення мети» [8, с. 28].

Поняття компетентності тісно пов'язане з терміном «професійна компетентність», яку Н. М. Бідюк розглядає як «здатність учителя від початку своєї професійної діяльності на рівні визначеного державою стандарту відповідати суспільним вимогам» [3, с. 46].

У «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання та оцінювання», що спрямовані на сприяння співпраці вчителів у Європі та за її межами, важливою складовою у формуванні сучасного фахівця є наявність *іншомовної комунікативної компетентності*, що розглядається як «володіння певною системою вмінь і навичок міжособистісного спілкування достатніх для досягнення поставленої суб'єктом комунікативної мети». Як зазначено в «Рекомендаціях», використання мови та дії, що виконуються особами, які в ролі окремих індивідів чи

соціальних представників розвивають низку компетентностей, серед яких особливе місце належить іншомовній комунікативній компетентності. У «Плані дій щодо створення єдиного європейського індикатора провідних компетентностей» (The European Indicator of Language Competence) іншомовна комунікативна компетентність розкривається через такі три компоненти: лінгвістична компетентність (система внутрішнього засвоєння комунікантом знань щодо функціонування іноземної мови, що виявляється в їх використанні в мовленнєвій діяльності); соціальна компетентність (охоплює соціокультурний, соціолінгвістичний і професійний складники, які сприяють реалізації основної мети сучасної освіти, коли іноземна мова постає засобом соціокультурного розвитку особистості, збагачення знаннями нової культури); комунікативна компетентність (володіння властивими кожному висловлюванню правилами, які підпорядковуються загальним правилам граматики, що забезпечує здатність використання мови в процесі комунікації) [1, с. 34]. Таким чином, володіння іншомовною комунікативною компетентністю включає в себе наявність мовних та мовленнєвих навичок та вмій, а також соціально-психологічних здатностей, що забезпечують ефективну

взаємодію з людьми і полегшують розв'язання міжособистісних проблем та фахових завдань.

У форматі дослідження ми вважаємо, що сучасний вчитель фізичної культури повинен володіти хоча б однією іноземною мовою як засобом спілкування в іншомовному спортивно-освітньому середовищі, реалізуючи такі цілі: ведення дискусії на навчальну чи професійну тематику; готувати публічні виступи при організації спортивно-масових заходів; відстежувати нову інформацію що міститься в іншомовних матеріалах для організації нових форм фізичного виховання; користуватися іноземними пошуковими системами для інноваційної організації фізичного виховання в НУШ; аналізувати іншомовні джерела інформації та використовувати їх для прийняття професійних рішень.

Згідно представленої концепції майбутній здобувач вищої освіти повинен мати уявлення про те, що таке спортивна індустрія, ринок оздоровчо-освітніх послуг, для того, щоб вигідно презентувати себе та витримувати конкуренцію з іншими кандидатами на робочі місця в умовах глобалізації.

Для ґрунтовного моделювання змісту концепції системи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації ми виділили сім груп орієнтирів що містяться у рис. 1.

Рис. 1. Авторське бачення моделювання змісту концепції системи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації

До орієнтирів *першої групи* ми відносимо: вільний саморозвиток особистості майбутнього вчителя фізичної культури через формування творчого середовища закладу вищої освіти. На особливому призначенні освітнього середовища наголошено в Концепції нової української школи. Погоджуємося, що зміні підлягає сам процес підготовки вчителя фізичної культури нового покоління, його просторово-предметне оточення, цікаві освітньо-професійні програми та засоби навчання; збільшення частки проектної, командної, групової діяльності у педагогічному процесі як українською так й іноземною мовами; урізноманітнення варіантів організації освітнього процесу через запровадження вибіркових дисциплін; широке використання нових ІТ-технологій, мультимедійних засобів навчання; оновлення лабораторної бази для вивчення предметів професійного спрямування.

До орієнтирів *другої групи* ми відносимо: створення умов у закладі вищої освіти для вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням через мовні курси; запровадження вивчення таких обов'язкових дисциплін: «Іноземна мова за професійним спрямуванням»; «Спортивна термінологія та комунікація іноземною мовою».

Третя група орієнтирів передбачає вивчення таких креативних вибіркових дисциплін: «Практикум суддівства в ігрових видах спорту», «Англійська мова для професійної комунікації»; «Професійне спілкування іноземною мовою»; «Рухливі та словесні ігри англійською мовою».

Четверта і п'ята групи орієнтирів спрямовують студентів на розуміння важливості участі у міжнародних сертифікованих програмах які оснащують їх знаннями про світові освітньо-оздоровчі практики для управління змінами у сфері фізичної культури та спорту. А практична підготовка передбачає формування в учасників освітнього процесу навичок soft skills через різні види проходження педагогічних практик і табірних зборів в мовах яких вивчаються нові види спорту. Результатом є оволодіння майбутніми вчителями фізичної культури практичними навичками та вміннями щодо розробки проєктів оздоровчих і корекційних програм для дітей різного віку і статі та інших документів, які використовуються в новій українській школі.

Шоста група орієнтирів спрямована на роботу групи забезпечення освітньої програми «Середня освіта (Фізична культура)», яка здійснює постійний моніторинг ринку оздоровчо-освітніх послуг, організаційно супроводжує процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури протягом усього терміну навчання, аналізує її актуальність, відповідність ОП чинним нормативним документам, рекомендаціям МОН України, НАЗЯВО,

вимогам роботодавців та студентської спільноти і, за необхідності, розробляє зміни до навчальних планів та іншої документації. *Сьома група* орієнтирів передбачає залучення здобувачів до наукових досліджень шляхом участі у виконанні кафедральної наукової тематики, написанні тез та наукових статей; їх апробації на щорічних Всеукраїнських науково-практичних конференціях «Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі», «Волинська весна: перші паростки науки», «Актуальні ідеї Василя Сухомлинського та Костянтина Ушинського в сучасному освітньому просторі», «Методологічні та методичні проблеми викладання у сучасному освітньому процесі» (співорганізаторами яких є факультет початкової освіти та фізичної культури коледжу) та інших наукових заходах. Щорічна участь здобувачів вищої освіти у Всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт у галузі знань «Фізична культура і спорт» за спеціалізацією «Фізичне виховання».

Висновки і подальші перспективи в цьому напрямку. Отже, володіння іншомовною комунікативною компетентністю включає в себе наявність мовних та мовленнєвих навичок та вмінь, а також соціально-психологічних здатностей, що забезпечують ефективну взаємодію з людьми і полегшують розв'язання міжособистісних проблем та фахових завдань.

Концепція системи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації складається з семи груп орієнтирів: вільний саморозвиток особистості майбутнього вчителя фізичної культури через формування творчого середовища закладу вищої освіти; створення умов у закладі вищої освіти для вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням через мовні курси, вивчення обов'язкових дисциплін; вивчення креативних вибіркових дисциплін, які представлені в дослідженні; розуміння важливості участі у міжнародних сертифікованих програмах, які оснащують їх знаннями про світові освітньо-оздоровчі практики для управління змінами у сфері фізичної культури та спорту; робота групи забезпечення освітньої програми «Середня освіта (Фізична культура)»; залучення здобувачів до наукових досліджень тощо.

Покращення якості іншомовної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є їх запорукою успіху та дозволить їм вигідно презентувати себе та витримувати конкуренцію з іншими кандидатами на робочі місця в умовах глобалізації. Тому питання цілісного наукового дослідження концепції формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації потребує детального вивчення та відкриває широкі перспективи в цьому напрямку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. The European Indicator of Language Competence. Report from the Educational Council to the European Council. Barcelona, March 2002. URL: <http://www.edu.language> (дата звернення: 20.09.2022).
2. Артюхова О. В. Іншомовна підготовка студентів нефілологічних спеціальностей до міжкультурної взаємодії. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер. : Педагогіка. 2011. Т. 173, Вип. 161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2011_173_161_26 (дата звернення: 21.09.2022).
3. Бідюк Н. М. Розвиток змісту та форм організації підготовки бакалаврів інженерії в університетах Великої Британії : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2001. 258 с.
4. Ісаєва О. С. Іншомовна підготовка як чинник формування комунікативної культури майбутнього медичного працівника. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Філологічна. 2013. Вип. 36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_36_11 (дата звернення: 24.09.2022).
5. Канова Л. П. Професійна іншомовна підготовка військовослужбовців до міжкультурної комунікації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Філологічна. 2012. Вип. 29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_29_29 (дата звернення: 19.09.2022).
6. Ковальчук І. В. Іншомовна комунікативна культура як необхідна складова ефективного міжкультурного спілкування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Психологія і педагогіка. 2010. Вип. 16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2010_16_15 (дата звернення: 15.09.2022).
7. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 17.09.2022).
8. Огарев Е.И. Компетентность образования: социальный аспект. СПб.: РАОИОВ, 1995. 85 с.
9. Плавуцька О. П. Професійна іншомовна підготовка в процесі духовної міжкультурної інтеграції. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Філологічна. 2013. Вип. 33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_33_95 (дата звернення: 18.09.2022).
10. Ставицька І. В. Іншомовна компетентність: місце дефініції у термінологічному полі сучасних наукових суджень. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4. С. 280-286. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2013_4_36 (дата звернення: 22.09.2022).
11. Швець М. М. Іншомовна соціокультурна компетенція у процесі навчання професійної англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер. : Педагогіка. 2010. Т. 123, Вип. 110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2010_123_110_23. (дата звернення: 24.09.2022).